

ANY 1.er

LLEIDA 14 DE OCTUBRE DE 1883.

REMEMADA 1.^a

LO GARBELL.

PERIÓDICH CLÀ Y CATALÀ

QUE S' REMENARA UN COP CADA SEMANA.

ADMINISTRACIÓ.

Major, número 70, botiga, ahont se dirirà la correspondencia
de tota mena.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ.

Un trimestre 2 Pesetas Número atrassat 0'25 Cént.
PAGO ADELANTAT.

FÉ, ESPARANSA Y CARITAT.

En San Jaume hi ha la Fé,
En Boters la Caritat
Y en Fernando la Esperansa,
Tres virtuts TEO-ILEGALS.

ADVERTENCIA.

Al objecte de que nostres lectors no estranyin la falta de la vinyeta acostumada en tot periodich il-lustrat, los dirém que hem cregut convenient presentams en lo primer número sense barretina, en actitud de cordial saludo à nostra estimadísima Lleyda, á la terra catalana, á tota Espanya y una mica mes enllá.

A la prempsa, especialment á nosaltres colegas locals los saludam també; aixis y com á la respectable classe de pajésia la cual pe 'ls efectes consegüens creyém haurá notat que al sol anuncie de nostra aparició ha caygút lo sementé.

Ara, si en aquet primer número hi troban alguna cosa que no fassi 'l pes, disimulin, que ja 'ns farém la pau quan hi tinguem la má mes trençada.

Per lo demés, Deu hi fassi mes que nosaltres.

A NOSTRES LECTORS.

Al comensar avuy en dia cualsevol publicació periódica, es fins costum donar una racció de propositos y desitjos. Així ho hem de fer nosaltres encara que la *costum*, es cosa que no tenim.

Potser algú somnía ó be fá correr que ab LO GARBELL venim á tort y á dret á fer la pols. Així no ho han de creurer mes que á mitjas. En lloch de *fer la pols*, pensem treure la pols de moltes coses, però á *tort y á dret* de cap manera. Si tot espolsegant algun asumto, aixequessim la pols en mes ó en menys cantitat alguna volta, no fora nostra la culpa, sino de la necesitat imprescindible de netejar las cosas. Y tothom sab que 'ls homes com lo pá, per ser de *bona pasta* ho consegueixen fent la *farina plana*; y que no sempre 's pot dir *blat que no sigui al sach y encara ben lligat*, etc. etc.

Diu un famos refrà que 's atribueix als nobles ascendents de 'n P. Mayaya, ab claretat admirable:

"Qui no vulgi pols que no vaigi á l' era."

Y per ara no pensem pas desmentirlo; pero si l' era fos tan gran com l' era cristiana, per exemple; LO GARBELL no tendría altre remey que treballar en ella per trobar objecte. Puig si hi ha coses que ho invadeixen *tot*, lo *tot*, ha de residir llògicament dintre d' aquelles coses; per mes, que així sembli un anacronisme á simple vista.

Per altra part, en mitj de las evolucions y metamorfosis á que la societat actual está subjecta, s' inmischeixen en totas direccions un cùmul de irregularitats, vics y transferencias de tot gènero, que 'l menos concuspicent en política ó 'l menos hipòcrita dels beatos, ó 'l menos incompetent dels critichs improvisats, ó 'l menos presumit dels fills de Marte, ó 'l mes considerat dels esbirros etc. etc., se comparan ó be 's confonen ab sos antitetichs tipos, y aixis se dona lloch á la mes injusta de las coleccions de conceptes que pot cualsevol formarse sense pararse en barras ni *barreras*. Encara, que sobre l' últim concepte, los parés están un bon xich en discordancia; porque 'l no pararse en barras es casi com aquell, pero 'l no pararse en *barreras*, es desde l' any actual un' altra cosa, en concepte de molts tarragonins y de algunas tarragoninas.

Las últimas festas y firas de Santa Tecla,

hancreat un entusiasme diabolich per las banyas, en una de las quatre capitals de Catalunya. Allí s' ha edificat un nou temple á la barbarie, y si massa poblacions catalanas ho imitessin, es provable que las cuatro barras de sang del pelut Vifredo, arribarian á ser reemplassadas en l' escut de Catalunya, per las barreras taurinas. Y nosaltres pensem oposarnos á tal innovació y lluytar ja desde luego perque tal perill no arribi.

Lleyda, no corre tal perill. Lleyda s' ocupa y fa molt be, tant sols de alsar un nou teatro. Y si per aquí hi hagués admiradors de 'n Frascuelo, tenim en nostra població *lo bou de 'n Serra*, que pot servir per l' objecte, y aixis, baix lo punt de vista intelectual no perdria ningú los *bous y las esquellas*.

Potser algú sospiti que al parlar aixis ho fem ab interesadas miras. Aixó per nosaltres, fora lo mateix que la carabina d' un dependent que tenian no fa gaire á casa 'l Sol.

Parlem y parlarem clá y catalá, encara que tinguem de renyir ab gent d' aquesta que 's pensa que tothom ha de ser primer que ell en treurels lo barret al saludar per los carrers y plassas.

Parlarém Catalá y clá, per mes que diguin que nostre dolcissim llenguatje es una *gerga*, molts dels que 's beuen á la nostra esquena lo mellor vi del Priorat y 's menjan las mellors llagonissas de Vich, y las mellors cocas de la Bambas.

Mes lo llenguatje es com totas las cosas un asumpto discutible, y no entrarem á sostentar la necesitat de la pureza del llenguatje. Dirém la vritat del modo que sapiguem y puguem dirla. Y si á Madrid hi ha nna Academia que.....

limpia fija y de esplendor, aquí, també la tenim casi y resideix en una familia célebre. Aquí tenim al *Lluquets* que á *limpiat* las botinas de molta gent Cincuenta y tants anys que *limpia*. Son fill mes gran, es l' encarregat de *fixar* en totas las cantonadas los teatrals anuncis, y ho ha fet fins ara ab aplauso de tothom. Y de *esplendor*, no 'n vulguin mes si consideran que 'l pare del *fixador de cartells* ha tingut tres donas... prop de euate, un sarpat de fills y fillas, ha vist esfonxerse la casa del carrer de San Antoni ahont desde molts anys habitaba, salvantse miraculosament en un recó, dant ja lo per ell redera abrassada á sa estimada muller, y avuy lo trovarán en cualsevol cantonada demandant al transeunt una limosna. Al pensar que aquest bon home, ha sigut la delicia de nostres parés ballant anys enrera en lo cremat teatro, lamentem mes y mes que en Espanya tinga jubilació casi tothom, menos los invalids del Art y de la Ciencia.

Pero deixems d' artistas y academias, y deixem ben consignat que LO GARBELL, serà remenat cada setmana. Es cert que 's pot garbellar be ó malament. Mes hem escollit un garbell nou y sens mes *forats* que 'ls precisos, mirant de reull la Lleyda d' imprenta.

No serà la palpitant política nostre pá de cada dia, pero volem tindrer dret á ocuparnos políticamente de las coses; es dir, volem fer las coses *ab certa política*.

Aixó no vol dir que fem desde ara lo que fan algunes familias lleidatanas, que procuran tenir un individuo d' elles en cada agrupació de las que tart ó aviat puguen pujar al candeler, y d' aquet modo no poden perdre may.

La política nostra no es aquesta. No tenim un verdader programa, pero tampoch nos fa falta.

Lo programa es avuy dia una necessitat per las societats de ball. Cert es que los partits politichs ó las partidas políticas, que de tot hi hagut per eixos pobles de Deu, també han tingut ó tenen son programa, pero ha

sigt casi sempre indescifrable. Hi ha programa que no troba partit de cap manera, y partit que de cap manera pot trobar programa. ¿Saben lo perqué de aquestas coses? Perque confonen ab intent ó sens intent lo *gra* ab la *palla*.

¿Qué es lo garbell? Un aparato; mellor dit, uu instrument; no, mellor es un objecte ab lo que pot conseguirse la efectiva *separació* entre *grá y porqueras*; (consti que no aludim á cap Catedratich de Francés... interino).

Respecte á la *palla* no la citarém sino de pas, al tractar molt aviat d' un ferro-carril en boga, sino en projecte.

Necesita Lleyda grans melloras, molts ho diuhuen, alguns impulsan y pochs las realisan. Com no totas son igualment profitosas, ve d' aquí la necesitat de *garbellarlas*. Y com no 's pot dir *blat*, que no siga al *sach y encara ben lligat*, duptem encara del éxit de tots los nostres propósits. A voltas las mellors novetats ó 'ls sorprendents adelantos no logran recabar l' atenció pública, y calsevol cosa baladí, la recull y se l' emporta.

En prova d' lo dit, trovarán vostes mes gent alrededor d' un xarraire en calsevol cantonada comprán *anells mágicas*, que presencián las oposicions que per la plassa de canonje penitencié, avuy per avuy en la Catedral tots los matins se realisan.

Y vostes, lectors estimadissims, han d' ajudarnos no hi ha dupte á combatrer aquesta y las demés corrents fatídicas.

¿Ho farán? Tinguin en compte que ni ha d' haber casi per tothom. Si algú no ho creu, pot ferse tirar las cartas per alguna de las moltas donas que en l' actualitat s' hi guayan la vida *honestament*, de las que 'ns ocuparem un altre dia.

Reflexionin que val mes, suscriurers á LO GARBELL per dos pesetas, que *apuntar* de pela en pela un sarpat d' horas.

Y tinguin per fí en consideració l' esperit patri que 'ns guia, y que no *garbellem* per l' *interés* com molts que cobran per idem, cantitats exorbitants.

Manin y disposin de tots modos per tot allò que convenirlos pugui á S. S. Q. S. M. ó S. P. B.

LA REDACCIÓ.

LA PRESA DE COLLEGATS.

GUAR dels assumptos de gran interés pera una part de aques- ta província que actualment se ventilan, es la derivació d' aigües del Noguera-Pallaresa que preten la Societat Faura y Comp.^a, ab destino á la Ciutat de Barcelona y pobles del pla.

Atversaris decidits de aquesta con- cesió per considerarla un negoci particular, estam fermament resoltos á combatrerla fins allí ahont arrivin nostras débils forses, pera lo qual contam ab l' important auxili de nostres colegas *El País*, *El Posibilista* y *El Programa* que ja en altres ocasions s' han ocupat de áquesta qüestió.

Sens perjudicí, donchs, de tractarla nosaltres extensament com sa importància mereix, nos limitam per avuy á donar lo crit de *alerta* als pobles de Pobla de Segur, Salas, Tàlarn, Tremp, Palau de Noguera, Vilamitjana, Aramunt, Llimiana, Orcau, Camarasa, Balaguer, Termens,

Menarguens, Vilanova de la Barca, Lleyda, Torres de Segre, Alcarras, Aytona y Granja d' Escarp, que son los interessats en primer terme.

¡Alerta! repetim, perque l' asumpto es de vida ó mort pera l' agricultura de ditas comarcas: ¡Alerta! per que l' enemich que es l' empresa peticionaria, vigila molt y s' aprofita de nostra indiferencia pera guanyar terreno en alguns centros oficials de la Cort.

Es precis convencers de que no bastan los escrits de oposició presentats al projecte; puig per molts é importants que aquests sigan, sols se consideran desgraciadament en nostre pais, com un tramit oficial al que no se l' hi dona en las altas esferas gran importancia, mentres la opinio no s' manifesti d' una manera mes esplicita ó acompañada de poderosas influencias.

Creyem que en l' estat en que s' trova aquet asumpto, es de tot punt indispensable fer alguna cosa mes pera evitar que 'ns vejamos sorpresos ab la noticia de la concessió.

Disposats per nostra part segons queda dit á combatrer aquest projecte, per las rahons expressadas, nos atrevim á insinuar la necessitat de una reunió en Balaguer com punt mes centrich aproximadament de tota la ribera interesada. Sens entrar en mes detalls per avuy, sometem la idea á la consideració dels habitants dels pobles citats y de totes aquellas personas que per son patriotisme y autoritat se trovan sempre disposadas á coadyuvar al major benestar de la província.

Repetim que la qüestió es de interés vital; que l' temps pressa y l' enemich trevalla ab èxit.

¡Alerta! donchs.

Á LA CIUTAT DELS TRES LLIRIS.

Com rabadá pacifiek, que guarda las cabretas sentat sobre una roca,
ton bell aplech de casas, tenint per ramat propi
avuy admiraria jllerda! ton castell;
Si ab zonas indiscretas
que l' opresio química de tant en tant provoca,
y á impuls de remor d' armas que al enuitx presta acopi,
no s' enorgullis ell....

Mes sembla que s' agrupi, sé junti y s' amortegui
ton caseriu; y ab pena
carrers veig en ton seno, que s' torsan ó que s' tapan,
plassas que s' supremeixen á voltas fins de cop.
Y sembla que renegui
del piano en l' ostracisme, lo temps, que sols esmena
permets als que despertan
l' intent vil, de que Lleyda respíri en un esclop.

Y l' mal aumenta encara, si acas tenim en compte
que nostre Municipi,
entre sas recents fetas mes dignes y notorias,
prengué l' acort solemne, higienich y efectiu:
de a Lleyda dotar prompte
ab deu novas columnas, joh delicios principi!
que l' nom de mingitorias,
estentan, y sens dupte, fomentaran lo riu.

Mes jay! per los que hi pescan, y per mols que s' ho mirau
sentats en la banqueta;

y per lo Banch de Lleyda, que allí te tanis terrenos;
y en nom de moltes donas que ván també é rentar
y prou llàstima inspiran,
que los Edils nos deixin tanta columna queta;
ò que s' rebaixa al menos
lo número una mica, de las que s' va acordar.

Puig si es que aixis no s' obra, potsé evident conflicte
hi haurá l' dia que plogui....
y si acas no s' procura cubrir las clavegues
que à molts vehins afectan mostrant son contingut,
cuau en un altre edicte
l' Arcalde Iluminarias y eubre-lits promogui,
de cap de las maneras,
podrán ells obelirlo per falta de salut.

Y com de brochs joh Patria! no es temps en l' hora aquesta,
segons me sembla t' trobas,
puig sots la nova Urbe, llyuta evident intrincas;
cenyimse en tot desd' ara á ilerdanesa lley.
Y sols ja dirte 'm resta,
devant l' impuls intrinsec de tas ideas novas,
que ab goix ma ploma brinca....
avuy que l' patriotisme la posa á ton servey.

L' ALTRE.

GRA.

A tots los gacetilleros, cronistas y reporteurs de tots los periódichs d' aqui y de fora, *urbi et orbe*: ¡salut! y espresions als amos.

Sápigam que aquí tenen un amich y taula parada en la que hi trovaràn sempre una costella y un tros de pa (servidor)

Diu que l' partit esquerrá te probabilitats de pujar promte á fer la felicitat del país.

¡Pobra Espanya! Vet aquí que desde avuy endevant, quan se quexi dels molts pagos que soporta, li podrem dir com á las didas quan los plora la criatura: "Doneuli la esquerra."

La societat Faura y Companyia, que preten la derivació d' aigues del Noguera-Pallaresa (sempre l' Pallaresa) sembla que pagaria de bona gana los honoraris de un guarda posat per la Diputació de Lleyda en lo punt de la presa, y la instalació de una línia telegràfica desde aquell punt hasta nostra Ciutat, al objecte de que, avisat lo dit guarda de que aquí 'ns faltava aigua, tanques immediatament la comporta.

Tot això amanit ab un depòsit de cincuenta mil duros pera respondre del exacte cumpliment del tracte.

Molts oferiments nos semblan pera tan pocca raho; á be que això no son sinó romanços pera millor amagarnos l' ou.

Los periódichs de la vila s' ocupan ab elogi del nou pregoner Sr. Ingles, per lo bé que ho va trevallar lo dia del seu debut.

Efectivament, tenim un gran nunci. ¡Y ab quin brillo va dir alló de "S. M. el Rey (Q. D. G.)!

Diumenge passat, prop lo portal de Boters, va haberhi una mort.

Aixis diu que ho contava un noy, á un municipal que s' estava llimipliant una taca de las calssas sentat en la banqueta devant de cá la Ciutat.

Lo Pacte es mort. Deu l' hagi perdonat, si hi arrivo á temps.

¡Pobre Pacte! tan jove y tan robust. ¡Cosas dels metges! se l' deuen haver jugat á cap ó creu.

Gran simpatía l' hi guardarem durant sa vida. Consta nostre sentiment per la sua desaparició

Diuhen que caurá en Sagasta, pero lo que no se 'ns diu es si caurá cap enfora ó si caurá cap endins.

Deyan los periodichs de Madrit, que algunes damas de la aristocracia havian ofert las sevas joyas al Gobern en lo cas de que s' emprenqués la guerra contra Fransa. Afortunadament aquest cas no ha arrivat ni arribarà ara per ara.

"Fet lo determini fet l' engany." ¿No podrian aquestas bonas senyoras, nova edició, corregida y aumentada de Isabel la Católica, aplicar son patriotisme al foment de nostra tronada marina de guerra?

Creguin que si aixis ho feyan, la Patria 'ls ho agrahiria.

Al pasejar per nostra ciutat l' altre dia uns forasters, se cregueren que 'ls veins havian passat bugada al veurer per las cantonades de 'ls carrers uns bandos que semblaven llansols manats fixar per lo senyor Alcalde accidental.

Se 'ns ha dit que 'ls propietaris de edificis que fan cantonada á alguns carrers principals tractan de posar lo lletrero de *No se permite fijar carteles*, á fi y efecte de evitar que algun dia se 'ls tapin las finestras de las suas respectivas cases.

DESPERTA FERRO!

Vist que Prussians y Francésos
están com lo gat y l' gós:
Vist que lo mes decorós
Pera que sigam atmesos

En l' Europeo concert
es seguir de fit á fit
lo que fan los de Madrit;
creyem estar en lo cert

Y en lo fort aconcellant
una abolició absoluta
de tota cosa franchuta
y adoptar lo del *Deutsch-Land*.

Pera tot bon lleydatá,
la plassa de San Francés
se'n ha de dir sempre mes
la plassa de San Prussiá.

Lo guisat francés no es bò
y hem de tenir sapigut
que val molt mes lo chucrut
que l' anticuat fricandó.

Mes: tothom deu sapiguer
y tenir per cosa entesa
que es, menjar á la francesa,
pecat de les canceller.

Y aquest precepte seguint,
per Nadal y per cap d' any
desterrarem lo champagne
pera gastar vi del Rhin.

No hem de comprar cap cabás,
no hem de fer may mes croché,
no hem de menjár mes puré
ni havem de dir may mes pas.

;Guerra! á tot qui toqui l' orga,
tot ha de ser prussiá pur;
si algun cop deyam *bón jour*
ara havem de dir *Gut Morga*.

;Abaix! los que s' digan Bau,
Bertran, Freixinet, Giró,
Jou, Bayona, Juandó,
Marcelles y Miarnau.

Tot lo de coure y estany
que gastarem los vehins
ires de Mestres ni Plubins!
tot cristo á cá l' Alemany.

Y en fi; que ja no hi ha res
pera tot bon lleydatá
com lo género alemany.
No volem rrres del francés.

¡Guerra! doncs, y si fem fiasco
per xó no 'ns haurem tallat.
Juguemnos la llibertat
á truco de portar casco!

Ll.eyda 4 de Octubre de 1883.

PORGUERAS.

Ara si que la qüestió del Teatro sembla
que 's remena de debò.

A veurer, senyor Ajuntament, si farem
prompte comèdia.

Participam á la Comissió de lluminàries
del Ajuntament, que l' altra nit va estar es-
posat lo ciutadà Vicent à rompres la crisma
contra una pisadora que hi havia tocant al peu
del Romeu.

San Jaume 's treya la puntxa
fentli llum un angelet;
y 'ls transeuns s' estossolan
per falta de fanalets.

Son molts los vehins del Carré de la Pal-
ma, que habem sentit queixarse pé 'l mal
estat en que 's troba dit carré.

No 'n fassi cas senyó Alcalde; que aquell
vehinat per mouer gresca, sempre se 'n ha
emportat la palma.

Nostre estimat Director, fugin de fam y de
feyna, se troba de Xirinola en Caldas de
Montbuy, descansan de las fatigas del peri-
odisme.

Desitjem que 'n torni tan bo com hi va
anar.

Si volen passar un rato bo vagin á sentir
las oposicions de canonge que s' estan veri-
ficant en la Catedral; pero tinguin compta si hi
van. que al trepitjar aquell enlosat tant lluent
non relliscabit.

Nosaltres votem per Mossen Sumalla.

A LA COMISSION 2.a

A la Rambla de Fernando
s' han fabricat uns camins,
pera que 'l fanch de las plujas
no incomodi a certs vehins.

Mes, ja que per Sant Antoni
no 's pensa ab semblants adops,
los vehins d' alí, quan plogui,
tindrán de gastar esclops.

AL JOVÉN DE LLEYDA Y SA PROVINCIA.

¡Deu los quart y molt bon dia,
jovén maco y rialler!
Ab finesa y cortesía
tinch lo gust y l' alegría
de oferirlos mon Paper,
invitánlos de bon grat
á nostra festiva guerra,
per combatrer sens pietat
cualsevulla disvarat
dels que 's fan en nostra terra.

Ab aixó, fora quimera;
y já que avuy vé á la pinta,
si ocurreix cap friolera,
cuatre mots, á la carrera,
já sigui ab llapis ó tinta.

Animu y tirin en van,
que ab molt gust tot ho rebrem
y á mes que 'ns ajudaràn,
pensin també ab cert refran....
com mes serém, mes riurem.

Y si algu hi te cap reparo
per serne escritor novell,
si m' embrutas te enmascaro
tots hem de passar pé 'l aro
comensán per Lo Garbell.

PALLAROFAS.

CONSELLS.

Quan te parlin de casar
pensa que 's negoci car.

No vullgas ser vanitós
que 's propi de regidòrs.

Fassi fret, fassi caló,
no 't descuidis del bastò.

Guardat sempre del borratxo
com de las potas del matxo.

Procuradors y atvocats
soLEN dar mals resultats.

SECCIO DE ANUNCIS.

ANISETE DE LAMOLLA.

Gran fabrica de licors
y escoerits de totas classes.
(Menos dels de l' altre mon.)

LA EQUITATIVA,

seguros
sobre la vida. L' agent
que 's don Francisco Biosca
respon pe 'ls morts y per ell.

Joseph Sol.—Devocionaris
Novetats.—Lluís Cardús.
Guants que 's donan als que 'ls portan
Carrer major—Dalia azul.

• Gran fàbrica de bunyols
de primera qualitat.
Jarré ó Rambla de Fernando
prop del Prado Catalán.

Se desitja una pubilla
ab un dot ben regular.
Deposit de pretendents
casa Tapias—Principal.

MÁQUINAS PERA CUSIR

RIDAURA Y ESCUDER.

Major, 44.

Per confeccionar nuviatges,
calsotets y camisolas,
ara 's venen unes máquinas
que 's pot dir que cugen solas.

Máquinas de matrimonio,
es á dir: máquinas tals,
que la noya que las compra
sol casarse avans del any.

SOMBRERÍA DE COSTA,

Ahont acaban d' arribar
sombrios d' hivern, de mida
y fets espresos pe 'l cap.

Veneno per matar sogras.
(Privilegi de invenció)
P 'ls pedidos dirigir-se
als estanachs de la nació.

Nou sistema pera viurer
sens fer res y anar ben tip.
Carré de la Empleomanía—
Entresuelo -3. Madrid.

Pera 'ls mestres de minyons
ha surtit un nou tractat.
Si volent adquirir datos
al taller de cal Saval.

A la plassa de la Ereta
trovarán vi del millor.
Ultims preus—sis cuartos canti
y à set ralets lo porrò.